

Ineffektiv psykologutdannelse

Helsevesenet trenger gode terapeuter for å motvirke eksplosjonen i antallet uføretrygdde, men psykologutdannelsen er lite egnet til å skape effektive behandlere.

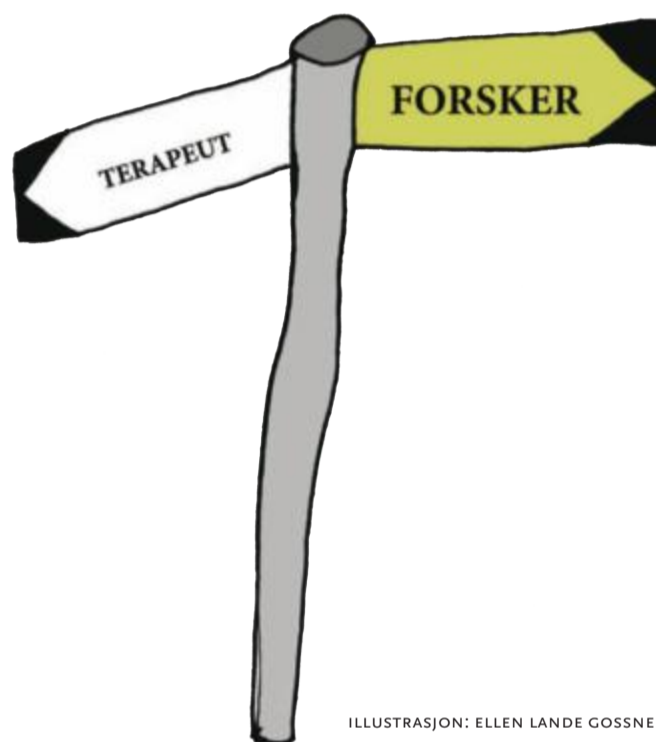

KRONIKK
Kai Leitemo

Både finansministeren og sentralbanksjefen har understreket betydningen av at Norge kommer til å mangle arbeidskraft i årene som kommer. Når eldrebølgen skyller inn over Norge om ikke lenge, blir både arbeidskraftens størrelse og produktivitet viktig for at det samfunnsøkonomiske regnskapet skal gå opp. Det har vært stor vekst i antallet uføretrygdde de siste årene, hvor en viktig faktor trolig er dårlig psykisk helse. NHO er i så måte også bekymret over at det snart er kun en tredjedel av befolkningen som jobber, de to andre tredjedelene er enten under utdanning eller pensjonister/uføretrygdde. Å motvirke veksten i antallet uføretrygdde og sikre landet arbeidskraft er i så måte den kanskje største samfunnsøkonomiske utfordringen Norge står overfor. Har vi ressurser til å møte denne utfordringen?

Det er bred enighet om at en effektiv psykologstand er viktig for å motvirke økningen i antallet uføre, spesielt med tanke på at det ofte er psykologiske grunner for at uføretrygd søkes. Det er viktig med en psykologstand som kan jobbe kurativt, forebyggende og med selvutvikling for de som ønsker å fungere enda bedre i relasjon til andre. Psykologutdannelsen i Norge er derfor en svært sentral brikke i å få løst et stort samfunnsproblem, og det er mye som tyder på at den per i dag er for mangelfull til å bidra effektivt til denne oppgaven.

Jeg vil hevde at utdannelsen i for liten grad har fokus på å utvikle effektive behandlere. Dette til tross for at utdannelsen er lang – seks år. Grunnen er trolig at utdannelsen har vel mange andre hensyn og målsettinger utover det profesjonsmessige. De første tre årene går i stor grad med til å tilby studentene en allmennfaglig utdanning i psykologi, mens de siste tre har et klinisk fokus. Mange av fagene virker irrelevante med

ILLUSTRASJON: ELLEN LANDE GOSSNER

tanke på å utvikle gode behandlere og sliter med å berettigg sin eksistens. Det er ikke bare frustrerende for mange profesjonsrettede psykologstudenter, men er trolig også i strid med de overordnede intensjonene som bør legges til grunn for en profesjonsutdanning: at den bidrar til en effektiv profesjonsutøvelse. Psykologtittelen er beskyttet i Helsepersonelloven nettopp for å ivareta pasientenes sikkerhet og bidra til at befolkningen har tillit til det arbeidet psykologene utfører. Da synes det viktig at profesjonsutdannelsen nettopp understøtter slike hensyn.

Handler dette rett og slett om at fokus på praksis ikke gir tilsvarende forskningsmidler og prestisje?

Ut fra fagkombinasjonene i studiet å dømme kan det virke som om profesjonsutdannelsen i stor grad er en allmenn utdanning i psykologi samt en utdanning for å sikre universitetet dyktige forskerkandidater. Psykologstudiet gir en bred innføring i metoder og allmenne psykologiske fag som kommer godt med før eventuelt begynner på en forskerutdanning. Så mener da også flere forskere at profesjonsutdannelsen nettopp er den beste veien å gå for å bli en fremtidig forsker i faget. Det er bra for et universitet som ønsker å

rekruttere gode forskerkandidater med tanke på å skaffe seg høyere prestisje og flere forskningsmidler, men er i grunnen mindre egnet for majoriteten av psykologstudentene, hvis interesse og fremtidig yrkesutøvelse først og fremst handler om å forholde seg kompetent, terapeutisk og utviklende til andre mennesker.

Dette fremstår som ressursløsning fra et samfunnsøkonomisk perspektiv. Dersom psykologer ønsker å gå veien til å bli forsker, hadde det vært mer naturlig at de interesserte tok en forberedende utdanning etter å ha tatt profesjonsutdannelsen – altså at dette legges inn en separat forskerlinje. En slik endring ville også trolig medføre at selve profesjonsutdannelsen kunne forkortes noe. For de studentene som ønsker å bli forskere, bør det også være mer effektivt å ta en masterutdanning.

Denne skjeve prioriteringen mot forskning er nok enklere å opprettholde i et utdanningsopplegg som delvis er monopolisert enn den ville vært i konkurranse med andre utdanningsinstitusjoner, der kravene fra arbeidslivet og dermed studentene vil stå sterkere. Det er de institusjonene som gir de mest effektive profesjonsutøverne, som vinner frem i lengden. Tilsvarende effekter finnes kun i mindre grad i psykologprofesjonen. Dette bør myndighetene tenke på i tilsynet av profesjonsutdannelsene.

Ikke bare kan det stilles spørsmål ved relevansen av mange av fagene på

studiet. Det spørres også om studentene ikke får for lite av det de trenger mer av, først og fremst praksis og egenutvikling. Det å bli god i noe innebærer å trene og få tett oppfølging av en veileder som gir presis tilbakemelding. Dette gjøres i dag i noen grad i profesjonsstudiet, men utgjør likevel en forbausende liten del. I utdanningsopplegget for gestaltterapeuter og andre psykoterapeuter står nettopp praksisen helt sentralt. Store deler av den praksisen som tilbys, er også lagt utenfor universitetet. Det kan virke som om Universitetet i Oslo henviser den dedikerte student til etter- og videreutdannelsen. Handler dette rett og slett om at fokus på praksis ikke gir tilsvarende forskningsmidler og prestisje?

Det mest alvorlige svakhetsteget ved profesjonsutdannelsen er imidlertid manglende krav til egenerapi og utvikling blant studentene. Etter min mening er det nettopp gjennom egenerapien at en på en effektiv måte kan lære om seg selv og sin virkning på andre – sentral kunnskap i møte med andre mennesker. Men det er også i egenerapien at en kan oppleve dyktige og erfarne terapeuter i arbeid og ikke minst lære av det.

I min utdanning som gruppeanalytiker (gruppeterapeut) utgjør egenarbeidet i grupper omtrent 40(!) prosent av undervisningsopplegget. Foruten å la deltakerne oppleve på kroppen hvordan en erfaren gruppeterapeut arbeider, er gruppen en utviklende arena for å komme i kontakt med, utvikle og uttrykke empati og forståelse for andres situasjon. Det er nettopp slike egenskaper som forskningen hevder at kjennetegner gode behandlere. I Sverige er det krav til psykologstudenter om egenerapi. Universitetet i Oslo reduserer dette til en oppfordring om å danne selvhjelpsgrupper! Dette er rett og slett en uforutsvarlig posisjon.

Ineffektivitet i profesjonsutdannelsen kan ha negative konsekvenser for landets økonomi, nettopp fordi effektiv behandling og forebygging av psykiske lidelser er god økonomi. Dersom det innføres en ordning med fastpsykologer – en ordning som landet trolig trenger – vil det være viktig å kunne ta for gitt at psykologutdannelsen gir det beste bidraget til å styrke den psykiske helsen. Det gjør den ikke i dag.

Kai Leitemo er professor i samfunnsøkonomi ved Handelshøyskolen BI, og student ved profesjonsstudiet i psykologi ved Universitetet i Oslo og gruppeanalytikerutdannelsen ved Oxford Brooks University.